

## Den grænseløse kontrol skaber sociale underklasser som affald

En sammenligning af to forskellige institutionstyper for hjemløse og udstødte unge

*Af Kalle Birck-Madsen, cand.psych. & Alina Djakowska, cand.phil., Gaderummet 25. Maj 2009*

Udgifter til løsning af sociale problemer for unge, har altid været en bekostelig affære. Når det først er gået galt, så skal der mere til, for at rette tingene ind på rette spor. Derfor er der al mulig grund til, at satse på forebyggende arbejde, at få alle med, lige meget hvilket niveau en social marginalisering eller psykisk deroute har udviklet sig til. Det sker dog ikke i nævneværdigt omfang.

Det ser ud til at den uhæmmede trang til korrekthed og altomfattende kontrol er med til at skabe og fastholde sociale underklasser som affald. Vel at mærke farligt affald, der ikke længere ønskes genindvundet og genbrugt, men blot ønskes ryddet af vejen og sikret forsvarlig opbevaring. Socialpolitikken er nærmest blevet identisk med kortsigtet arbejdsmarkedspolitik, hvor den "korteste vej til arbejdsmarkedet" forskelsløst implementeres, hvor konsekvens og nul tolerance er den dominerende indsats – og afgørende udstødende faktor.

Marginalisering og fattiggørelse af unge, med vægt på ikke-etnisk unge danskere, stiger da også dramatisk i disse år, lige som udgifterne generelt til det sociale område er eksploderet, og nærmest permanent støder mod kommuneloftet – og det uden at de gode effekter af investeringerne egentlig kan konstateres.

Store udgifter er imidlertid ikke nødvendigvis lig med kvalitet. Bemærkelsesværdigt nok kan det modsatte også være tilfældet. Dette skal belyses ved at sammenligne den årlige økonomi for Gaderummet, "Socialpsykologisk fristed for udstødte unge", med Københavns Kommunes erstatning "Nødrummet" for samme målgruppe. Nødrummet har eksisteret parallelt med Gaderummet, indtil kommunen med politiets hjælp annekterede dets lokaler i november 2008. Aktuelt er Gaderummet vandrende.

*Faktabokse:*

**Nødrummet, tal for år 2008:** 8 sovepladser og en tv-stue

Pædagogisk personale og Securitas, kr.4.6 mil.; forplejning, mad og aktiviteter, kr.0,00. Samlet budget: Ukendt.

*Kilde: Københavns Kommunes hjemmeside [www.kk.dk](http://www.kk.dk): **Gaderummet** - forventet regnskab 2008 og 2009 (2007-54567).*

**Gaderummet, tal for år 2006:** 30-40 unge boere, 50-60 i psykologisk og social rådgivning, og brugergruppe på mere end 200 unge, og mange forskellige aktiviteter.

Akademisk personale, kr.1.8 mil.; mad, forplejning, nødhjælp, ungeaktiviteter, kr.1.3 mil.; husleje, kr.775.000. Samlet budget år 2006: kr.3.9 mil.

*Kilde: Gaderummet's hjemmeside [www.gaderummet.dk](http://www.gaderummet.dk): **Gaderummet** Regnskabsberetning og revision for år 2006. For løn i Gaderummet se side 22.*

Ved første blik kan omkostningerne ved at drive Gaderummet sammenlignet med et kommunalt sted for samme målgruppe af hjemløse og udstødte unge, vise nogle nærmest ekstreme forskelle. Som om der må gemme sig noget mere i tallene. Hvordan kan der være så stor forskel i udgifter til personale, 4.6 mil. i kommunens tilbud og 1.8 mil. med Gaderummet, når den tilsvarende brugergruppe er omvendt proportionel, med 8 sovepladser og en tv-stue i kommunens tilbud, mod 30-40 unge boere, 50-60 i rådgivning og brugergruppe på mere end 200 unge i Gaderummet?

Mange forskellige spørgsmål kan stilles her, men vi skal nøjes med følgende: Er der tale om et kæmpe overforbrug af kommunale midler, eller udsultede man Gaderummet, som dog ikke klagede herover, men over udokumenterede påstande om Gaderummets faglige arbejde, og på hvis grundlag Gaderummet lukkedes; Forholder det sig virkeligt sådant, at arbejdet med denne gruppe af unge, krævede helt særlige foranstaltninger, som Gaderummet ikke levede op til, og som bare i sagens natur er dyrere, men netop er hvad der skal til, for på lang sigt at hjælpe den unge bedst muligt?

Vores svar er, at det virker som om, at systemet vil have kontrol over den unge, før man vil hjælpe! For opnås en form for "kontrakt" ikke, ja så må den unge sejle sin egen sø. Hvilket i anden omgang får store negative konsekvenser, ikke bare direkte for den ind- eller udgrænsede unge, men for hele ungegruppen af hjemløse og udstødte unge.

Vi skal begrunde vores svar gennem sammenligning af Gaderummet og kommunens Nødrum, idet der eksisterer nogle idealtypiske træk, der gør en sammenligning til mere end en lokal erkendelse. Det er samme målgruppe og de har næsten samme budget; det er i fordelingen af midlerne, hvor alt er til personalet og ingenting til brugerne, at der er den afgørende forskel. Hvordan kan det forklares at markant mere personale, resulterer i markant mindre arbejde for brugere og boere?

Det er svært at give et andet svar end, at personalet i Nødrummet har brugt al deres tid og kompetence på at have kontrol over en "lukket dør", og på at kontrollere de 8 unge på værelserne, med at praktisere udsmidning, hvis de drak øl, røg hash eller larmede, eller observere hvad de ellers lavede, hvis de ikke var i TV-stuen - overfor Gaderummets "åbne dør", med den tilsvarende faglige og åbne brugermæssige tilgang, hvor der altid var plads til den næste.

Der kommer en meget skelsættende problemstilling ud af dette: Kommunen kan med Nødrummet hævde, at det er "mere kvalitet for færre". Men hvad så med resten, de afviste unge, vil vi gerne spørge? Og er der kvalitet i at bruge alle personaleressourcer på, at kontrollere en dør, og på kontrol af de unges færden inden dørene? Og så i problemsituationer, som tilfældet har været, altid at tilkalde politi eller anden myndighed?

Vores problemstilling mener vi, har relevans også på et mere generelt niveau. Den fortæller hvorfor det er så rasende dyrt at drive socialt arbejde med unge, når "kontrollen med den lukkede dør", går forud mødet med den udsatte unge. I Gaderummets tilfælde fortæller det samtidig også historien om, hvordan alle de udelukkede unge, er gjort mere syge og marginale end de allerede var forud for kommunens overtagelse af Gaderummets lokaler.

Vi kigger på tallene en gang til, ud fra dimensionen "de udelukkede unge". Uden et Gaderummet inden dørene, i en lang årrække fra 1996, ville denne problemstilling også have været usynlig og ubestemmelig!

## Den lukkede dør

### 4.6 mil. kroner til pædagogisk personale til kontrol og administration af en "lukket dør" i Københavns Kommune – og end ikke mad én gang om ugen!

Det har kostet Københavns Kommune 4.6 mil. kroner til personale, til den sædvanlige lukkede dør, på at skabe følgende unge, mod Gaderummets 1.8 mil. kroner i samlede personaleudgifter til at hjælpe unge videre uden:

– unge på nålen; – unge i prostitution; – unge på psykodytten; – unge i Vestre Fængsel; – vildt ude unge: unge med problemer, men nu også tilsat diverse lægeordineret medicin, til deres bajere og tjald; – unge smidt ud af Christiania, Sundholm, parkerne; – unge på gaden; – unge hos gamle venner i deres lejligheder, og nu mister deres venner også deres lejligheder; – unge der i kommunens Nødrum spurgte og bad om mad bare en gang om ugen, "varm mad helst", og fik nej af Nødrummet og af deltagende og ansvarlige Socialborgmester Mikkel Warming.

I alle ovennævnte tilfælde kan vi fra Gaderummets side sætte konkrete personnavne på pindene.

Der har altid været sådanne unge, der blev kasseret som affald af systemet - af ransagelige og uransagelige grunde - men med Gaderummet var der mulighed for hvert enkelt til at skabe sig sine sammenhænge med forbindelser til det store samfund, til fælles gavn. Denne mulighed forsvandt bag "den lukkede dør" i kommunens Nødrum.

## Den åbne dør

### 1.8 mill. kroner til fagligt personale med akademisk uddannelse i Gaderummet pr. år

I løbet af et år hvor Kommunen har brugt 4.6 mill. på 8 sovepladser og en tv-stue til personale, til en lukket dør og til vagter – og samtidig var der meget politi tit og ofte i Nødrummet mod de unge – brugte Gaderummet 1.8 mill. til psykologer, filosoffer, magistre i socialvidenskab, studentermedhjælpere fra psykologi og sociologi. Døren til Gaderummet, den åbne dør 24 timer rundt, var det et fælles husanliggende at tage sig af, således at hver enkelt bruger kunne anvende huset til sit liv og få den støtte der var behov for.

Kontrol "udefra" bestod, fx typisk i weekenderne af en ung studerende, overvejende en kvinde, der kom lørdag middag, for at sikre at der var én der kunne redde posten, hvis ikke andre ansatte kom i løbet af dagen. Men ellers tjekke ud på "flaskehalse" mellem unge og ift. praktisk brug af faciliteterne. Selv om Gaderummet kunne være et hårdt sted på enkelte områder, var vi junkfri, fri af hælervarer og af vold.

### 1.3 mill. til ungepleje, mad og aktiviteter

Efter at personalet var aflønnet og huslejen på 775.000 betalt, ud af et samlet årsbudget på 3.9 mill. kroner fra Velfærdsministeriet – men administreret af Københavns Kommunen - var der til de unge i Gaderummet 1.3 mill. Og det blev brugt på:

– aviser, tidsskrifter, informationsformidling; – folkekøkken hver dag; – arbejdsmidler og ungeredskaber; – nødhjælp; – offentlige møder; - aktiviteter, musik, sang, malerier, skrive digte og tegne; – computercafe: - et succesfuldt hjemløsefodboldhold, der vandt næsten alle medaljer og pokaler; - fotoudstillinger og film, udsmykke og vedligeholde huset, reparere cykler, lave mad, lære at rydde op efter sig selv, samle, vaske, stryge og opbevare tøj, arrangere loppemarked, fiske, svømme, spille i bands, lave sin egen musik på computer eller i kælderens osv.; - Og der var altid de frivillige mennesker; - Og der var stødpuder for nye unge, der ville eller måtte tage en kold tyrker.

Gaderummet havde ingen brugerbetaling på nogen områder, og søgte ved egne kræfter at løse alle sine begæstede problemer, med et fremtidigt liv, for den unge for øje. Politiet er blevet brugt enkelte gange, for at tale med store bogstaver til enkelte unge, ligesom skadestuen er brugt måske en gang i kvartalet; - Politiet har på sin side utallige gange i vildrede brugte Gaderummet som parkeringssted for dem, der ikke var dårlige nok til lukket psykiatrisk afdeling - eller også var det en fredag aften og besværligt - men som ikke var psykisk eller fysisk tilstedeværende nok til at blive lukket ud på gaden. Kriminalforsorgen havde også tit et ærinde, når unge skulle prøve- eller rigtigt løslades, men uden adresse at løslade til. Psykiatriske patienter kunne på samme måde få en fri weekend enten ved at blive udskrevet til Gaderummet eller til en medarbejders private adresser.

Jo. Gaderummet var sidste stop, her kunne man ikke blive afvist, og det vidste gulvpersonalet indenfor både politi og sundhedssektor.

## ”Den åbne dør” versus ”den lukkede dør”

Gaderummet var et atypisk sted før det blev smidt på gaden, den åbne dør var unik - den eneste af sin art på vores breddegrader. Gaderummet var udviklet som et forsøg på at matche udstødte unge i hele deres samfundsmæssige livssituation og position. Ud fra dette kan vi karakterisere forskellen mellem Gaderummet og kommunens Nødrum ud fra fire akser, eller modsætningsforhold:

1. Modsetsningsforholdet mellem et **udviklingssted** (Gaderummets model) og **midlertidigt opbevaringssted** (kommunens model)

Et udviklingssted indebærer udgifter til rådgivning og kvalificeret personale. De unge selv forlader stedet når deres situation ændrer sig og de er parate til få sig sit eget liv. I opbevaringsmodel bruges ikke ressourcer på at ændre noget som helst, men kun på at administrere det bestående, indtil den sidste udløbsdato for den enkelte bruger nærmer sig. Registrering af brugerne bruges ikke mere til at opnå dybere forståelse, rådgive eller forske, den bruges udelukkende til at holde øje med frister og regler.

2. **Deltagelse kontra passiv tilstedeværelse**

Deltagende holdning er billig. Det gælder til eksempelvis madlavning. I Gaderummet var det muligt at stille varm mad på bordet hver dag – ud af næsten ingenting. Mange gange var der også morgenmad, festlig mad, og lagkage til fødselsdage. De unge selv stod for indkøb, madlavning og opvask. Dette er ikke muligt når man anvender en passiv tilstedeværelsesmodel. I Nødrummet skulle man ansætte

personale til at planlægge menu, købe ind, lave mad, rydde og vaske op, og til hver gang at trække et bestemt beløb fra de spisende unges kontanthjælp.

### 3. **Fælles sted i midten** kontra **separate private rum**

Fælles midte giver mulighed for at afhjælpe konflikter inden de vokser sig store i det skjulte. Når fælles midte omdannes til et antal små private rum så skal man også bruge midler på vagter og andre sikkerhedsforanstaltninger. Det værdsættes ikke strukturelt, at unge kan tænke og handle kvalitativt med på hinanden eller alles bedste.

### 4. **Rummelighed** (plads til én til) kontra **rationering af ydelser** (én skal ud før den næste lukkes ind)

Rummelighed gør det muligt at stedet bliver større uden større udgifter. Rationering af rum og ydelser sætter frasorteringsprocesser i gang på flere niveauer. Der skal hele tiden bruges ressourcer på at forsvare det bestemte antal af pladser mod de "uberettigede indtrængere". I første omgang frasorteres dem der kommer fra udlandet eller fra andre kommuner - "vi betaler ikke for dem". Derpå kommer turen til dem, der er for gamle eller for unge til at bo indenfor. Dernæst skal nogle omplaceres til fængsler, psykiatriske afdelinger eller bosteder. Der skal også bruges ressourcer på at udarbejde og overholde regler om hvor længe de berettigede kan blive boende. Jævnligt skal der foretages omvisitering og flyttes de berettigede ("efter udløbsdato") hen til gruppen for uberettigede.

## "Brugerkontrol" versus "Systemkontrol"

Kontrolforanstaltninger sikrer gennemstrømning af de registrerede unge og pynter på resultaterne, da man opstiller antallet af de frasorterede og fraflyttede som et succeskriterium. At de unge *ikke* forlader stedet fordi de med en grad af sikkerhed er på vej mod et nyt meningsfuldt liv – det er blot en ubetydelig detalje.

Det er desværre bare både dyrere at satse på denne grænseløse kontrol, og det griber dybt negativt ned i unges 'værdsættelsesbehov' og i den unges enkeltes netværk og subkultur, som bare parcelleres for at blive samlet igen, på sin måde, længere væk fra kontrollen – og dette bliver for mange unge, en logos uden ende. De ender som kroniske tilfælde i en kommunal kasse, hvor de takles videre på samme uløselige måde, fra kasse til kasse. Og så kommer alle specialtiltagende ind, og det forrygende store edderkoppenetværk af sagsbehandlere, og alligevel er den unge – der bliver ældre og ældre – stadig uden for social rækkevidde.

Gaderummet er i dag "Vandrende", med kun få unge og ejendele under tag, og resten på gaden og i dét, der er værre. Det er vores håb, vi kan vandre indenfor inden længe. Vi har søgt at formidle vores 'socialpsykologiske alternativ', ved også at gribe i empirien om, hvad der skete i Gaderummet og hvad dets udkomme var for unge, og hvad der er indtruffet i og med at kommunen har annekteret Gaderummets lokaler, samt dets midler fra Velfærdsministeriet - og indført et kommunalt Nødrum, til administration af få indgrænsede unge.